

Zondag 11 februari 2018 – Willem de Zwijgerkerk, Amsterdam
Uit Genesis 11, 12 en 13; Marcus 1, 38 – 45.

‘Abram vertrok uit Charan en ging op weg naar Kanaän....’

Ik moest even denken aan mensen die op pelgrimstocht gaan. Bijvoorbeeld de vele Nederlanders die het Pieterpad gaan lopen, in veel of weinig etappes, vaak als meerjarenproject. Of mensen die naar Santiago de Compostella gaan. Als je aan deze mensen vraagt waarom ze het deden of doen, hoor je vaak: ik wil iets in mezelf veranderen, ik moet een drempel over en wil dat goed doen, ik wil meer inzicht in mezelf en mijn keuzes krijgen. Ik heb wel eens zitten praten met een advocaat die besloten had geen vuile zaakjes meer aan te nemen en daarom deze pelgrimstocht was gaan doen. En met iemand die met pensioen ging en die nieuwe levensfase bewust, met nieuwe ogen wilde beginnen.

Meestal hebben de mensen wel een reden, soms gaat het ook vanzelf. In een interview over pelgrimstochten zegt Jodien van Ark van de Protestantse Universiteit: mijn man en ik waren eerst lange afstandswandelaars. We hoorden van een collega die naar Italië was gelopen. Toen besloten wij naar Rome te gaan. Eerst liep het allemaal door elkaar heen, wandelaar, toerist, pelgrim, maar we merkten wel dat we anders thuis kwamen. Er ontstond, zegt Jodien van Ark, een diepere laag, iets dat onszelf overstijgt. Toen we daarna naar Jeruzalem liepen, in een paar jaar, raakte het ons dat alle mensen die we onderweg tegenkwamen, joden, moslims, christenen, een verlangen in hun ogen hadden. Toen ontdekten we: wij zijn zelf ook pelgrims, mensen onderweg. Het *onderweg zijn* is eigenlijk belangrijker dan het aankomen, alles wat je meemaakt, het ritme van lopen, eten, slapen, van ontvankelijkheid. Een ontdekkingstocht!’

De andere geïnterviewde is professor Frits de Lange. Hij heeft een boek geschreven over pelgrimstochten maken, ‘Heilige Onrust’, maar zelf is hij niet weg geweest van de stoel achter zijn bureau. Kan dat, vraagt Jodien aan hem. Hij zegt: ‘ik had met dit boek een doel, het werd een ontdekkingstocht. Ik ontdekte dat ik moet afzien van leven als een PROject waarin je alles afvinkt, maar dat ik leven beter kan zien als een TRAJect, een weg.’ Leven niet als PROject, maar als TRAJect. Dat vraagt inderdaad van ons: aandacht hebben en ontvankelijk zijn.’

Voor mijn gevoel zijn we nu precies bij de kern van waar al dat reizen en trekken in de bijbel om draait: om aandacht en ontvankelijkheid op te bouwen voor waar het om draait in het leven. En daarvoor hoeft je helemaal niet per se naar Santiago de Compostella of Jeruzalem te gaan, maar het vraagt wel wat Frits de Lange noemt ‘heilige onrust’.

Soms is het goed daarvoor even je huis en haard te verlaten, zoals mensen een weekend naar een klooster gaan of jongeren een week naar Taizé.

Toen dacht ik opeens: u hebt vanmorgen ook allemaal een kleine pelgrimstocht gemaakt, u bent uw vertrouwde huis uit gegaan om hierheen, naar de Willem, te komen.

Waarvoor deed u dat? Wat zocht u er, wat is uw doel?

U ging, zegt oud-Trouwcolumnist en emeritusdominee Jean-Jacques Suurmond, naar (let op!) “in onze maatschappij misschien wel het meest nutteloze uur in de week”. Wat? “In onze maatschappij misschien wel het meest nutteloze uur in de week”. ‘Een nutteloos uur (zegt hij) in onze samenleving die draait om prestaties en merites, verdiensten. Even een uur niet zo bezig zijn met carrière maken, winst of verlies, investeringen en rendement’. Suurmond zei dat op een vergadering van emerituspredikanten en in een column in Trouw (toen hij die nog mocht schrijven). ‘Een uur even allemaal e-meritus zijn, in een wereld waar merites de baas zijn, mensen

moeten nuttig en efficiënt zijn, de ziel zit klem, heeft geen ademruimte. Drie miljoen Nederlanders hebben psychische klachten. Dagelijks slikt een miljoen mensen antidepressiva. Een kwart van alle jongeren denkt wel eens aan zelfdoding'. In dat uur in de kerk, wil Suurmond zeggen, doorbreken we dat, door ons een man te herinneren die vertelt van de lelies in het veld en de kruimeltjes voor de hondjes, van de waarde van aandacht, compassie en ontmoeting en communicatie. De kerk is eigenlijk altijd al op pelgrimstocht, trekt weg.

In een mooi beeld zegt Suurmond: 'De woestijnvaders vertellen over een stokoude kluizenares in een grot. Die werd gevraagd: "Hoe is het nou om de hele dag daar te zitten?" Ze antwoordde: "Ik zit niet, ik ben op reis." ' Misschien word je vooral door te blijven zitten, helemaal als je ouder wordt en steeds minder kan, al blij van een streep zonlicht die in je kamer valt. Dat licht was er altijd al, maar nu zien we het pas echt. Dat licht haalt je uit jezelf – en je voelt je verbonden met alles en iedereen. Dat is religie.

'Ik ben het meest mijzelf als ik me uit mijzelf laat trekken' zegt Suurmond – is dat geen prachtige omschrijving van wat Abram gaat ervaren, van wat Jezus laat zien, - van wat de kunst is die geloven heet?

Wij mensen leven in een tijd waar we het gevoel hebben: wij moeten het allemaal zelf doen, een soort project, we vinken alles af. De wereld verbeteren, geluk veroveren, - alles waar we vroeger 'God' voor hadden, moeten we nu zelf doen. Maar na alles wat slaagt of een beetje slaagt, komt er weer een nieuwe vraag, een nieuw falen. Onderweg botsen we met elkaar, verketteren elkaar – kijk naar de reacties op politici op Twitter, geen respect voor wie iets anders vindt, een hard soort onverdraagzaamheid, bijproduct van alles wat we zelf willen doen. Moeten we dan terug naar de God van onze jeugd? Ik weet het niet: voor veel mensen werkt dat niet meer. Mensen zeggen vaak, of soms: 'ik word geraakt door een mooi lied in de kerk, de sfeer daar, de ontmoeting en het gevoel van verbonden zijn, die ene regel in een gebed, een kaarsje aansteken in een kathedraal, de verhalen die we delen, maar terug naar die God van vroeger, het geloof van vroeger... voor veel mensen in onze tijd is dat niet te doen. Toch voelen we: we hebben het zelf ook niet allemaal in de hand. Misschien is dat wel het basisprincipe van elk geloof, ook van het verhaal van Abram: er is een open ruimte in ons leven, die we niet kunnen bevatten. Van Abraham via de volgelingen van Jezus tot aan vandaag: midden onder ons is dat besef dat ons uit onszelf trekt. Niet dat wij het zijn, maar er is een ruimte. Iets van een stem door alles heen, een woord dat ons openbreekt. Is dat niet wat Abraham overkomt en ervaart? En wat je misschien ook wel niet al te snel moet dichttimmeren met 'God riep hem en God dit en God dat'. Ruimte voor die ruimte.

Deze preek wil dus niet zeggen: ga als de weduweerga een pelgrimstocht naar Santiago de Compostella plannen, maak een schema en maak er een project van, maar vraag je geregeld (misschien gewoon achter je laptop of in je stoel in je kamer) af: waardoor laat ik me uit mezelf trekken? Waar wil ik voor in beweging komen? 'Uw Koninkrijk kome? Laat uw nieuwe wereld op aarde komen?'

Dat wegtrekken van Abram, dat pelgrimeren naar Santiago laat zien hoe we als gelovig mens in het leven kunnen staan. Als een model. Het vraagt om een bepaalde manier van kijken; daar wil het ons gevoelig voor maken.

Abram die weg ging.... Ik denk dat velen van u wel hebben voorgelezen uit de Woord voor Woord-kinderbijbel - of daaruit zijn voorgelezen. Die begint het Abramverhaal met een oude joodse vertelling: Abrams vader had een winkeltje in beeldjes, die de mensen kochten om zich zeker en veilig te voelen. Abram moet een dag op de winkel passen en dan komt een oud arm vrouwtje een

beeldje kopen. Abram denkt: wat gemeen, ze kan veel beter eten kopen, wat een raar bedrijf heeft mijn vader – en gooit de beelden op de grond. Als zijn vader thuiskomt, zegt hij: tja pap, die beelden kregen me toch opeens een ruzie, ze sloegen elkaar helemaal kapot'. 'Doe niet zo stom, dat kan helemaal niet en dat weet je best', zegt zijn vader – en Abram weet genoeg en besluit weg te gaan, weg uit deze schijnwereld die mensen klein en bang houdt.

In het evangelie van vandaag horen we hoe ook Jezus steeds op weg gaat. U moet er maar eens op letten hoe vaak er in het evangelie staat: hij ging. Hij had iets gezien, luister maar wat hij zegt: 'Laten we ergens anders heen gaan, naar de dorpen hier in de omtrek, zodat ik ook daar het goede nieuws kan brengen. Daarvoor ben ik immers op weg gegaan.'

Jezus, zegt het verhaal, gaat naar Galilea. Galilea, dat is zoiets als bij ons Oost-Groningen, 'ik zou er niet willen wonen' zeggen we met onze Randstad-arrogantie (ik hoop dat ik niemand beledig) – en dat was precies zo in de randstad van Jeruzalem, 'daar woont alleen uitschot, past niet bij ons nette mensen'.

Het goede nieuws brengen: mensen aanraken, van hand tot hand, hongerigen voeden, daklozen, vluchtelingen die nergens terecht konden, opvangen, weer met mensen praten waar niemand mee praatte, de communicatie herstellen enzovoort. Deze mensen zijn de echte richting van Jezus' tochten!

Ja, dat ontdekken we als we Jezus volgen op zijn tochten:

wie zich door de ander laat raken, laat zich uit zichzelf trekken en ontmoet God.

Wie zich afsluit voor de ander, laat zich niet uit zichzelf trekken.

Wie in zichzelf blijft zitten, komt niemand anders tegen.

Die beweging naar de ander: die maakt dat we het gevoel hebben God te zien, soms even.

Amen

© Rien Wattel, 11 februari 2018